Un plural regional: neutrul în *-auă*[*]

Gavril ISTRATE

Într-un articol publicat în AUI, intitulat *Gramatica lui Radu Tempea* (Istrate 1960), atrăgeam atenţia asupra faptului că autorul respectiv a semnalat, în morfologia substantivului românesc, o formă de plural care, nici pînă la apariţia cărţii sale (1797), nici de atunci încoace, n-a atras atenţia specialiştilor. Este vorba de pluralul de tipul *părauă* (în loc de *pîraie*), *hîrdauă*, *lepedeauă*, pe care îl putem urmări, în cîteva exemple, încă în textele româneşti vechi din secolele al XVI-lea şi al XVII-lea.

În volumul *Documente şi însemnări româneşti din sec. XVI* (1979: 294), este consemnată forma *Vişao*, care se menţine în vorbirea actuală din Maramureş şi ne întîmpină, de asemenea, în folclorul din provincia respectivă, alături de *firisauă*:

Că la mine ş-or veni
Meşterii de pe *Vişauă*
Cu săcuri, cu *firisauă*.

În *Poezii populare* de Alexandru Ţiplea (1906: 55), cuvîntul apare cu un alt aspect fonetic:

Maistării de pe *Işauă*,
Cu săcuri, cu *hirisauă*.

În secolul al XVI-lea, a fost consemnat şi pluralul *piuă*: „Vîlceşti cu 5 mori şi cu 4 *piuo* şi cu o vultoare...; Sadna cu patru mori şi cu dou(ă) *piuo* şi cu o vultoare...” (*Documente...*, 1979: 166). Forma de plural a cuvîntului este înregistrată, de asemenea, în *Indicele de cuvinte* (272).

În secolul al XVII-lea este semnalată prezenţa pluralului *părauă* în *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei (1974):

De austrul ce suflă cu călduri
De cură **părao**-n toate laturi.
(935)

C-au slobozît izvoară din stîncă,
Cu **părauă** cu apă adîncă.
(537)

Şi **părauăle** s-apătoşară,
De băură toţ şi s-adăpară.
(539)

[*] În mod excepţional, redacţia revistei „Philologica Jassyensia” a acceptat publicarea acestui articol cu normele ortografice anterioare reformei din 1993, respectând opţiunea d-lui prof. univ. dr. Gavril Istrate.

„Philologica Jassyensia”, An III, Nr. 2, 2007, p. 55-71

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

Părauăle tare strîgă
Toată lumea să să strîngă
(669)

Părauăle toate-n locuri
Să facă hoarbă şi giocuri.
(707)

Ochii mei **părauă** izvorîră,
Prin legea ta ce nu socotiră.
(899)

Părauăle să plesnească
'N palme, să să veselească.
(1111)

În Gramatica lui Micu şi Şincai (1980: 105), mai întâi, şi apoi la Tempea, *Gramatică* (1797: 42–43) a fost semnalată prezenţa lui *lepedeauă*. Şi, dacă la Micu – Şincai, forma aceasta este oarecum izolată, la Tempea, ea este încadrată într-o categorie mai largă, în următorul context:

„Iară [substantivele] cele ce se sfîrşeşc în *ău* sau *ou*, în număr multoratec se mută în *ao*, adecă: *părău – părao*, *mîngălău – mîngălao*, *vălău – vălao*, *tulău*, *călău*, *fercălău*, *ou*, *lepedeu*, *hinteu*, *năcrăvălău*, *ţîrcălău*, *herestrău*, *harşău*, *hurduzău*, *zărgălău*".

Imediat în continuare, Tempea se simte obligat să atragă atenţia că alte substantive terminate la sg. în *-ău* (sau în *-eu*) fac pluralul în *-i*: „Dumnezeu are *Dumnezei*; zmeu, *zmei*; leu, *lei*; leu, *lei*; hărău, *hărăi*".

Dată fiind prezenţa formelor respective de plural în textele vechi, avem dreptul să ne întrebăm cum se face că ele nu au atras atenţia cercetătorilor şi nu au fost discutate, niciodată, în studiile de specialitate ori în monografii. Nu le găsim menţionate nici în notele speciale în diversele periodice cu caracter lingvistic. Surprinde, pînă la un punct, faptul că au rămas nemenţionate în lucrarea lui Iorgu Iordan, *Pluralul substantivelor în limba română actuală* (1938). Am spus „pînă la un punct", şi iată de ce. Din însuşi titlul studiului lui Iordan se vede că autorul a avut în vedere numai situaţia din limba română actuală, ceea ce s-ar traduce prin limba română contemporană, sub aspectul ei literar. Or, fenomenul nostru este unul pronunţat regional, cum îşi poate da seama oricine. Mai curios este că el nu a atras nici atenţia dialectologilor, decît în cazuri cu adevărat rare. Împotriva faptului că forma de singular a unor substantive care interesează discuţia noastră de aici se întîlneşte relativ des în publicaţiile periodice de specialitate şi în monografiile dialectale, iar uneori chiar şi în lucrări cu caracter beletristic, forma de plural este foarte rară, pînă la apariţia *Atlasului lingvistic român*.

Putem cita cîteva exemple doar din textele maramureşene datorate lui A. Ţiplea şi I. Bîrlea (*acăstauă*, *bd'icauă*, *firisauă – hirisauă*, *Işauă – Vişauă*, *temeteauă*, *tisauă* 'curea, şerpar'), după cum altele au fost menţionate, pentru zonă învecinată Năsăudului, în articolul meu *Graiul satului Nepos* (1937: 57, 78, 86): *băcauă*, *cioclauă*, *fedeauă*, *gilauă*, *hinteauă*, *ileauă*, *părauă*. Ultimul dintre ele se întîlneşte şi în toponimie: *Între părauă*.

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

Mai înainte, în cadrul explicației pe care o dă pluralului *două*, Philippide (1894: 41) citează, un *hîrdoáuă*, pentru care trimite la *Gramatica* lui Aron Pumnul.

În anchetele dialectale efectuate de D. Şandru, în deceniul al patrulea, au fost consemnate mai multe forme de plural care interesează discuția noastră: *cănceauă*, *chindeauă* (Şandru, *Moți*); *hurdauli* (Şandru, *Bihor*); *cocîrbauă*, *făgădauă*, *harampauă*, *părauă*, *şerăstauă* (Şandru, *Năsăud*).

Alte exemple asemănătoare găsim în teza de doctorat a lui Şandru, *Graiul din Drăguş* (Țara Oltului), rămasă în manuscris: *copîrşauă*, *curcubauă*, *ghebărlauă* (cu înțelesul de mîini mari şi necioplite), *lepedeauă*, *parapleauă*, *părauă*.

Urmărind răspîndirea formei respective cu ajutorul atlaselor lingvistice, ajungem la concluzii dintre cele mai neaşteptate. Constatăm, mai întîi, că numărul hărților pe care se află consemnat fenomenul se ridică la aproximativ o sută (peste 60 din ALR II s.n. şi peste 30 din ALRR-Mar.). Aria geografică pe care se întinde este relativ largă. Cu excepția cîtorva puncte din sudul Transilvaniei (64, 102, 574), el este prezent din Maramureş şi din Crişana pînă la Braşov, în cotitura Carpaților, şi pînă în nordul Banatului (pct. 53). Este interesant de semnalat faptul că în Maramureş nu există nici măcar un singur punct al atlasului în care să nu găsim măcar un plural în *-auă*. Hărțile din cele două atlase pe care întîlnim forma respectivă sînt indicate în anexa A.

Numărul cuvintelor care formează pluralul cu *-auă* (regionalisme din aria descrisă mai sus, dar şi neologisme neconsemnate pe hărțile atlaselor lingvistice!) depăşeşte cifra de 160, iar dacă luăm în considerație şi diversele variante fonetice ale unor substantive, atunci cifra lor se apropie de 200. Iată-le, în ordine alfabetică, cu indicarea hărților respective şi a dicționarelor în care le putem întîlni (vezi anexa B). Cele care apar în tabelul respectiv fără indicațiile necesare nu sînt consemnate nici în dicționare, nici în atlasele citate.

Cele mai multe dintre formele de plural citate nu se întîlnesc în dicționare. Doar vreo treizeci-patruzeci din numărul lor total apar cu forma respectivă menționată: *canceauă*, *ceglauă*, *chindeauă*, *copîrşauă*, *hal(e)auă*, *hîrdauă*, *hurduzauă*, *lepedeauă*, *macarauă*, *mangalauă*, *măcauă*, *oticauă*, *ouă* (*oauă*, *ouri*), *palțauă*, *parapleauă*, *părauă*, *pişălauă*, *piuă*, *pomoceauă*, *raşpauă*, *raşpalauă*, *răcăstauă*, *răzălauă*, *resteauă*, *rodalauă*, *şarampauă*, *şarlauă* (*şurlauă*), *şăitauă*, *şerpeneauă*, *tablauă*, *tălpălauă*, *temeteauă*, *ticlăzauă*, *tocănauă*, *tricauă*, *tuleauă*.

În cazul celor mai multe substantive al căror plural ne interesează în discuția de față, forma în *-auă* nu este singura întîlnită în vorbire; de cele mai multe ori, ea se găseşte în concurență cu alta, eventual cu altele.

Substantivele care nu mai cunosc o altă formă de plural pe lîngă cea în *-auă* sînt extrem de puține: *bgicauă*, *harampauă*, *lăzăteauă*, *oticauă*, *tălpălauă*, *toconauă* (sau *tocanauă*).

În privința neologismelor care contribuie la îmbogățirea categoriei gramaticale pe care o avem în vedere, trebuie spus că abia două dintre ele apar, cu forma respectivă de plural, menționate în dicționare: *tablauă* şi *tricauă*. Ultimul a fost înregistrat şi de autorii ALR II s.n. (vezi h. 1183).

Dintre cele aproximativ 160 de substantive care sînt menționate ca avînd o formă de plural în *-auă*, cîteva se întîlnesc şi în literatura de specialitate, în textele folclorice sau chiar în beletristică.

Vişauă apare, în scris, încă din secolul al XVI-lea, cum am văzut mai sus, ca şi *piuă*.

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

Părauă din *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei va fi reluat, pe baza existenţei sale în graiuri, de unii cărturari şi scriitori ardeleni. Iată, mai întîi, cîteva exemple din Vasile Petri: „Întrunindu-se două sau mai multe *părauă*, se face din ele un rîu" (Petri 1883: 66); „Din *isvoară* se formează *părauă*, din *părauă* rîuri..." (Petri 1883: 73).

Într-una din cărţile sale, Ion Lăncrănjan aduce un toponim format pe baza pluralului respectiv, aproape identic sub aspectul formării cu unul pe care l-am înregistrat la Nepos în 1937: „Au stat la sfat pe urmă, în mijlocul curţii – ploaia se oprise şi cerul era verde şi îngheţat pe undeva – ce să facă cu boul, să-l ducă la cimitirul de vite *Dintre părauă* ori să-l dea la un măcelar" (Lăncrănjan 1976 I: 170).

Lepedeauă, întîlnit prima dată în scris la 1780, în Gramatica lui Micu – Şincai, şi apoi în cea a lui Radu Tempea (1797), apare mai tîrziu în scrisul lui Emil Rebreanu, fratele romancierului: „De două zile avem lupte mari. Tunurile urlă ziua întreagă şi ţevile sînt fierbinţi ca focul, de-atîta puşcat, astfel că trebuie să le recim cu *lepedeauă* muiate în apă" (Rebreanu 1972 V: 487).

Alt plural asemănător pe care îl întîlnim în scrisorile lui Emil Rebreanu este *tablauă*: „Te ştiu atît de bună, încît cred că-mi vei ierta această cutezanţă că-ţi scriu închis, însă mi-e gîndul să-ţi descriu cîteva *tablouă* din viaţa de militar" (Rebreanu 1972 V: 397).

Interesantă este apariţia lui *istalauă*, pluralul lui *iştalău* (= grajd) în poezia populară culeasă de Eminescu (1963 VI: 310):

Mergeţi şi strîngeţi
Din *istalauă* prescuri multe
De iepe curte;
Nu sînt scumpe
Ci sînt bucate
curate...

Acelaşi cuvînt se întîlneşte şi la Ţiplea (1906: 32, 116), dar numai la singular, *ştalău*, explicat în glosar prin „poiată". Din context, însă, se vede că e vorba tot de grajd.

În cartea lui Aurel Petri, *Ani de cumpănă*, apare pluralul *liceauă* (Petri 1971: 45):

„– Iancu nu-i la *liceauă*? întrebă Dumitru pe acelaşi ton nefiresc de absent.

– A fost, dar n-o să mai fie. De la anu' îl trec la normală",

iar în volumul de versuri *Septentrion* al lui Aurel Rău (1980: 62), *sanceauă*:

Luam slatină, de-aici. *Sanceauă*, cară,
Bani, fedeleşe, cofe duc lumini
Spre şuri, spre pivniţi...

Chindeauă a fost utilizat de Ion Th. Ilea, acum mai bine de cincizeci de ani, într-o poezia inspirată din Nepos:

La stative, în şură,
Dăscăliţa Marina
Ţese chindeauă.

În sfîrşit, în *Monografia comunei Sîniosif sau Poiana* (Buzilă 1910: 298–299), autorul semnalează pluralul aceluiaşi cuvînt, sub alt aspect fonetic: „Celălalt spaţ gol al acestor pereţi e acoperit cu *cingeauă* (ştergare) alese în teară, care de care mai cu măiestrie".

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

În privința lui *piuă*, trebuie să spunem că vorbitorul neprevenit poate întîmpina dificultăți, determinate nu numai de caracterul regional al cuvîntului, ci şi de faptul că, pînă astăzi, pluralul lui se prezintă sub cele mai variate aspecte. Nesiguranța vorbitorilor în utilizarea formei respective se reflectă în mod deosebit în diversele dicționare. În *Lexiconul budan*, spre exemplu, nu se indică nici o formă de plural; la CADE, ca şi în DEX şi DLRM; avem *pive* şi *piue*; la Scriban, numai *pive*, iar la Ciorănescu, numai *piue*. În DLR sînt reluate formele indicate în cele mai multe dicționare (*pive*, *piue*), cărora li se mai adaugă şi unele variante regionale: *piie*, *piui*, *pii*, *piuă*, la baza cărora stă singularul *piuă*. Din varianta cu *v* a cuvîntului (*pivă*) a mai rezultat pluralul *pivi*. În ALRR-Mar., h. 634, avem de asemenea *pt´iu̯e*, *pt´iu̯i* şi *pt´(u)i*.

Nu ştiu în ce măsură variantele regionale de mai sus au sau nu o circulație mai largă, dar pot să spun că în părțile Năsăudului nu se cunoaşte nici o altă formă în afară de *piuă*, că aceasta este confirmată şi de lucrarea lui Iuliu Morariu, *Piuăle şi piuăritul în Valea Zăgrii* (1933).

Cu *piuă* seamănă, pînă la un punct, dar numai sub aspectul identității dintre forma de singular şi cea de plural, turcescul *ocă*: o *ocă* – două *ocă*. Aceasta însă nu mai face pluralul în *-auă*. [...]

Alături de *piuă* şi *ocă*, la care trebuie adăugate *curauă*, *macarauă*, *perdeauă* şi *şauă*, mai pot avea aceeaşi comportare şi o serie de neologisme, printre care: *canapeauă*, *cupeauă*, *flaneauă*, *recameauă*, care, cel puțin din punctul de vedere al unora dintre vorbitori, aparțin deopotrivă singularului şi pluralului.

Dintre toate cuvintele menționate aici, unul se apropie foarte mult de *piuă* şi în privința nesiguranței de care dau dovadă vorbitorii cînd urmărim diversele forme de plural pe care le cunoaşte cuvîntul: *şale*, *şauă*, *şeauă*, *şăuari*, *şaue*, *şăli*, *şăvi*, *şei*, *şeie*, *şeuri*.

Să mai amintim că marea răspîndire a fenomenului, în zona respectivă, l-a impus, într-o oarecare măsură, şi în toponimie, dovadă exemplele: *În bĝicáu̯ă*, *Între păráu̯ă*, *La haláu̯ă*, *Pe lăzăt´e̯áu̯ă*, toate înregistrate la Nepos. Un toponim *Dintre părauă* am văzut că apare şi în cartea lui Ion Lăncrănjan, *Caloianul* (1976 I: 170).

În volumul lui Paul Decei, *Pe plaiuri şi văi carpatine* (1983: 46), am notat un *Părăul Halauălor*, iar în vorbirea din jurul Bistriței mai poate fi auzit pluralul (*pe*) *Bîrgauă*, formă concurată, din ce în ce mai stăruitor, de *Bîrgaie*, variantă pe care o găsesc şi în *Refugii*, ultima carte a lui Augustin Buzura (1984: 44, 45), şi care tinde la definitivarea în limbă, la înlocuirea celeilalte.

Tot aici va trebui semnalat şi *Şugău*, vale în hotarul Sighetului, menționat de Al. Țiplea (1906: 70, 117), chiar dacă nu avem indicată decît forma de singular. Pluralul cuvîntului a fost înregistrat în pct. 229 din ALRR-Mar., h. 676: *şugáu̯ă*.

O formă de plural ca *bĝiráu̯ă* are alt sens decît cel la care ne-am aştepta judecînd numai după înțelesul singularului *bĝirău̯*. El nu înseamnă doi sau mai mulți primari, ci este sinonim cu ceea ce se numeşte de obicei *consiliu de conducere*, *sfat comunal*, exact cum cealaltă variantă, *birăi̯e*, a fost explicată de autorii DA prin *primărie*, *vornicie*.

În anumite texte populare, cît şi în unele publicații periodice de specialitate, multe dintre cuvintele pe care le urmărim aici se întîlnesc sub forma singularului, fără indicarea pluralului. Asupra acestora nu ne-am oprit în considerațiile noastre deoarece am dorit să ne întemeiem concluziile numai pe fapte absolut sigure, nu pe presupuneri.

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

În articolul la care m-am referit la început, acceptam ideea lui V. Arvinte potrivit căreia forma respectivă de plural putea să-şi aibă punctul de plecare în *ouă*, *oauă*.

Nu avem motive să punem la îndoială această presupunere nici astăzi, deşi frecvenţa substantivului *ou* în limba textelor vechi este ca şi inexistentă. Atît în lucrarea lui C. Dimitriu, *Dicţionar de frecvenţă al limbii române vechi* (1970), cît şi în cea a Floricăi Dimitrescu, *Contribuţii la istoria limbii române vechi* (1973), el nu apare decât o sigură dată.

Ni se pare neîndoielnic faptul că alte cuvinte au putut sprijini pe vorbitori în impunerea formei respective de plural la un număr atît de mare de substantive. Acestea au putut fi numeralele *două*, *nouă*, care însoţesc, adesea, diversele substantive în vorbire şi în scris. Afirmaţia este valabilă mai ales în cazul lui *două*, susţinută de exemple ca *un părău – două* ***părauă***; *un parapleu – două* ***parapleauă***; *am cumpărat* ***două lepedeauă nouă***; *pentru iarna ce vine, mi-am pregătit* ***două tălpălauă nouă***, cu observaţia că *nouă* din ultimele exemple îndeplineşte funcţia de adjectiv propriu-zis, nu de numeral. Printre exemplele de plural din textele secolului al XVI-lea date mai sus, avem unul care se încadrează perfect aici: „Sadna cu patru mori şi *două piuă...*”.

În privinţa frecvenţei lui *două* în limbă, ea este infinit mai mare decît a lui *ou*. Este suficient, cred, să menţionăm faptul că numai în *Palia de la Orăştie* se întîlneşte de 93 de ori.

Forma respectivă a adjectivului (*nouă*) nu mai este actuală, dar nu putem face abstracţie de faptul că ea a fost, mai multe sute de ani, singura existentă în limbă. Marii scriitori de pînă la cel de-al doilea război mondial, precum şi cărturarii şi vorbitorii obişnuiţi din aceeaşi epocă i-au dat preferinţă. Sadoveanu, spre exemplu, scria şi spunea în permanenţă *vremuri nouă*, nu *vremuri noi* (cf. şi exemplul următor, din *Răzbunarea lui Nour*): „Războinicii albiţi în furtunile bătăliilor îşi odihneau ciolanele trudite şi priveau cum popoare *nouă* de viteji trec pe pămîntul strămoşesc, ducînd foc şi sabie la duşmani” (Sadoveanu 1954: 9).

Mai înainte, Eminescu prefera şi el, cum probează un exemplu, extras din sonetul *Sînt ani la mijloc*:

> O, vino iar! Cuvinte dulci inspiră-mi,
> Privirea ta asupra mea se plece,
> Sub raza ei mă lasă a petrece
> Şi cînturi *nouă* smulge tu din liră-mi

şi altul, care, de fapt se repetă din *Glossă*:

> Toate-s vechi şi *nouă* toate.

Un alt exemplu găsim în proza lui Eminescu, în *Sărmanul Dionis*: „...casa e aceeaşi, însă mobile nouă şi elegante” (Eminescu 1964: 62).

Pentru cei care ar fi înclinaţi să creadă că numai moldovenii au dat preferinţă unei asemenea forme, iată un exemplu din scrisul lui M. Dragomirescu, în Nota care încheie placheta de *Poezii* a lui Eminescu (1916: 123): „Pentru ca însă ediţia noastră, care conţine totuşi unele bucăţi nouă, să nu fie considerată ca necompletă, acele încercări vor fi publicate într-o broşură finală împreună cu toate poeziile cu alt fond, dar de aceeaşi natură”.

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

Oricît temei am fi înclinaţi să-i acordăm acestei explicaţii, trebuie să ne mai gîndim la un lucru. Cele mai multe dintre substantivele care fac pluralul în *-auă*, cu excepţia vechilor *ou*, *piuă*, *părău*, *şauă*, sînt ungureşti la origine. Numai din limba maghiară avem cuvinte care se termină la singular în *-ău*, *-eu* şi, prin urmare, cer o formă de plural în *-auă*. Aceasta înseamnă că, cel puţin de la o vreme încoace, n-a mai fost nevoie de prezenţa lui *două*, *nouă* pentru generarea pluralului respectiv; el lua naştere aproape automat, pe baza asemănării cu substantivele intrate interior în limbă. Şi acest lucru se putea realiza cu atît mai uşor cu cît şi în cazul altor categorii de substantive era preferată, la formele de plural, desinenţa *-ă* în locul lui *-e*: *cară*, *fiară*, *hotară*, *izvoară*, *ogoară*, *păhară*, *topoară* etc.

În două dintre cărţile sale, Ionel Pop a recurs la regionalismul *săcătău*, în locul lui *traistă*: „Înainte de masă am adunat în *săcătău* destui păstrăvi din cleştarul Frumoasei...” (Pop 1972: 192); „Fă un bine, Tomo, şi pe mîine dimineaţă să-mi faci rost de un *săcătău* de păstrăvi” (1984: 26).

Autorul cărţilor de mai sus a înregistrat cuvîntul pe Valea Sebeşului, în vorbirea unor localnici, dar numai sub forma aceasta de singular; pluralul nu l-a auzit niciodată şi chiar se întreba dacă el există. L-am descoperit în lucrarea lui D. Şandru şi F. Brînzeu, *Printre ciobanii din Jina*: „[lîna] o facem dăsagi, facem straie, facem ţoale, facem *săcăţeáuă*, facem cioareci...” (Şandru – Brînzeu, *Jina*, p. 345).

Singularul cuvîntului, sub altă formă şi cu alt înţeles, cel originar cu siguranţă, apare şi în poezia lui Marin Sorescu:

> – Mă pierduşi, ai? a rîs;
> Stai pe *săcoteiul* ăla, că eu am
> Niţică treabă.
>
> (Sorescu 1977 II: 49)

În cartea lui Sorescu mai avem un cuvînt din categoria celor pe care le urmărim aici, care apare tot numai la singular. E vorba de *mestecău*, al cărui înţeles este acela de „făcăleţ, melesteu, coleşer, băţ de mestecat mămăliga” (Sorescu 1975 I: 82, 85; 1977 II: 77). Forma de plural a cuvîntului ne-a fost semnalată de autorii ALR II s.n., h. 1112: *mestecáuă*.

Am spus că, din cauza caracterului său pronunţat regional, fenomenul nu a fost preluat de vorbitorii altor arii geografice, împotriva faptului că multe particularităţi lingvistice ardeleneşti au fost adesea transferate atît în sudul Carpaţilor, în Oltenia şi Muntenia, cît şi în răsărit, în Moldova. În teza sa de doctorat, Radu Popescu (1980) n-a înregistrat nici un exemplu de plural în *-auă*. Se pare că nici în hărţile NALR-Oltenia nu avem nimic. În schimb, Victorela Neagoe (1983: 108) semnalează „utilizarea desinenţei de plural *-auă* la unele substantive neutre terminate în *-ău*, *-eu*, *-îu*: *hîrdauă*, *chindeauă*, *tablauă*, *mestecauă*, *mulineauă*...”.

Situaţia nu este alta nici în răsăritul Carpaţilor, în Moldova. Adrian Turculeţ, anchetator al NALR-Mold. Bucov. în zona Dornelor şi a Cîmpulungului, a notat doar în Coşna, comună situată în imediata vecinătate a graniţei cu Transilvania, un plural *ileauă*, ca la Năsăud. Nu este vorba de o formă unică, ci de o abatere de la norma din partea locului, cum rezultă din completarea făcută de informator: „*ileie* e mai bine; gîneşti că-i mai îndămănos”.

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

Cu toată răspîndirea lui neobişnuită, fenomenul, fiind strict regional, nu poate fi sortit unei existenţe îndelungate, din moment ce formele respective sînt puternic concurate de variantele literare.

Nu trebuie neglijat faptul că, în multe cazuri, înaintea formei de plural poate să dispară, fără urmă, cuvîntul însuşi, tocmai datorită caracterului său pronunţat regional, concurenţei pe care i-o face sinonimul literar. Aşa cum au dispărut *beţirc* şi *comitat*, cărora le-au luat locul *judeţ* aşa cum *birău* apare tot mai rar în vorbire, din cauza concurenţei lui *primar*, tot aşa *bigalău* şi *tiglazău* cedează terenul în faţa *fierului de călcat*, întocmai cum *calhău* (*galhău*) este înlocuit sistematic de *tîrnăcop*. *Cosalău* pierde terenul în faţa lui *cosîre* şi a lui *fînaţ*, iar *feteu* în faţa sinonimului *plită*. Sînt tot mai puţini cei care zic *arşău* în loc de *hîrleţ*, *herneu* în loc de *coviltir*, *ceacău* în loc de *chipiu*, *făgădău* în loc de *crîşmă*, *hinteu* în loc de *trăsură* ori *borneu* în loc de *rucsac* sau *raniţă*.

Şi mai expuse dispariţiei par neologismele şi faptul se explică relativ uşor. Influenţa din ce în ce mai puternică a limbii literare asupra graiurilor îi pune pe vorbitorii nesiguri în mînuirea neologismelor să observe greşelile pe care le săvîrşesc şi să-şi corecteze vorbirea. Acest lucru se face fie prin eliminarea cuvîntului incriminat, fie printr-o pronunţare corespunzătoare a lui. Aşa cum aproape nimeni nu mai pronunţă *cumparativă* în loc de *cooperativă* sau *intinerar* pentru *itinerar* ori *lenjer* pentru *lejer*, tot aşa sînt evitate formele *antreauă*, *birauă*, *canapeauă*, *combineauă*, *cupeauă*, *flaneauă*, *furoauă*, *jerseauă*, *liceauă*, *linoleauă*, *maiauă*, *minerauă*, *mulineauă*, *platauă* (şi *platouă*), *recameauă*, *reşouă*, *stilouă*, *tablauă*, *tangouă*, *tortauă*, *tricauă*, *veceauă* şi înlocuite în mod sistematic cu *antreuri*, *birouri*, *canapele*, *combineuri* (care, şi el, începe să fie înlocuit cu *combinezoane*), *cupeuri*, *flanele*, *furouri*, *jerseuri*, *licee*, *linoleuri*, *maieuri*, *minereuri*, *mulineuri*, *platouri*, *recamiere*, *reşouri*, *stilouri*, *tablouri*, *tangouri*, *torturi*, *tricouri*, *veceuri*.

Cele mai multe dintre cuvintele la care semnalăm un plural în *-auă* mai cunosc şi o a doua formă de plural în *-eie*, *-ăie*, care constituie un inconvenient puternic în menţinerea desinenţei de care ne ocupăm aici: *cobîrlăie*, *copîrşeie*, *dudăie*, *ferdeteie*, *fierăstrăie*, *foltăie*, *gilăie*, *leghelăie*, *părăie*, *răsteie*, *tindeie*, *tuleie*.

Variantele acestea au avantajul, printre altele, că sînt mai aproape de exprimarea literară decît cele în *-auă*; unele chiar au devenit literare şi, datorită acestui fapt, le putem considera de pe acum învingătoare în lupta cu concurentele lor.

Apărute relativ recent în limbă şi avînd un caracter net regional, formele de plural în *-auă* nu au nici un fel de şansă de a se impune în limba literară. Fără circulaţie în scris, ele trebuie considerate de pe acum ca făcînd parte din rîndul particularităţilor lingvistice sortite unei existenţe cu totul efemere.

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

Bibliografie

a) Lucrări de referinţă

*** *Documente şi însemnări româneşti din sec. XVI*, Bucureşti, Editura Academiei, 1979.
Iordan, Iorgu, *Pluralul substantivelor în limba română actuală*, în BPh, V, 1938, p. 1–54.
Istrate, Gavril, *Graiul satului Nepos*, în BPh, IV, 1937.
Istrate, Gavril, *Gramatica lui Radu Tempea*, în AUI, secţiunea III, tom VI, 1960, p. 17–34.
Philippide, Alexandru, *Istoria limbii române*, I. *Principii de istoria limbii*, Iaşi, 1894.
Morariu, Iuliu, *Piuăle şi piuăritul în Valea Zăgrii*, în „Arhiva someşană", vol. 17, 1933, p. 178–200.
Popescu, Radu, *Graiul gorjenilor de lîngă munte*, Craiova, Scrisul Românesc, 1980.

b) Izvoare

Buzilă, Ştefan, *Monografia comunei Sîniosif sau Poiana*, Bistriţa, 1910.
Buzura, Augustin, *Refugii*, Bucureşti, Cartea Românească, 1984.
Decei, Paul, *Pe plaiuri şi văi carpatine*, Bucureşti, Albatros, 1983.
Dosoftei, *Psaltirea în versuri* (1673), ediţie critică de N.A. Ursu, Iaşi, 1974.
Eminescu, Mihai, *Opere*, VI *Literatura populară*, ediţie critică îngrijită de Perpessicius, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1963.
Eminescu, Mihai, *Poezii*, Bucureşti, Biblioteca „Căminul", nr. 31–31 bis, 1916.
Eminescu, Mihai, *Proză literară*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1964.
Lăncrănjan, Ion, *Caloianul*, Bucureşti, Albatros, 1976.
Neagoe, Victorela, *Insule lingvistice de tip transcarpatic în nordul Olteniei*, în „Materiale şi cercetări dialectale", II, Cluj-Napoca, 1983.
Petri, Aurel, *Ani de cumpănă*, Bucureşti, Eminescu, 1971.
Petri, Vasile, *Legendar sau Carte de cetire pentru şcólele poporale*, Sibiu, 1883.
Pop, Ionel, *Întîlniri cu animale*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1972.
Pop, Ionel, *Văpaia*, Bucureşti, Eminescu, 1984.
Rău, Aurel, *Septentrion*, Bucureşti, Cartea Românească, 1980.
Rebreanu, Liviu, *Opere*, V, Bucurelti, Minerva, 1972.
Sadoveanu, Mihail, *Opere*, I, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1954.
Sorescu, Marin, *La Lilieci*, Bucureşti, Cartea Românească, I, 1975, II, 1977.
Ţiplea, Alexandru, *Poezii populare din Maramureş*, adunate de..., Bucureşti, Carol Göbl, 1906.

c) sigle

ALR II s.n.	=	E. Petrovici, *Atlasul lingvistic român*, serie nouă, redactor principal I. Pătruţ, I–VII, /Bucureşti/, 1956–1972.
ALRR-Mar.	=	Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, *Atlasul lingvistic român, pe regiuni. Maramureş*, I–IV, Bucureşti, 1969–1997.
CADE	=	I.-Aurel Candrea, Gh. Adamescu, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat*, I–II, 1926–1931.
Cioranescu	=	Alejandro Cioranescu, *Diccionario etimmológico rumano*, Tenerife–Madrid, 1958–1966.
DA/DLR	=	*Dicţionarul limbii române*, I–II, 1913–1937; (seria nouă) VI–XIV, 1965–2002.
DEX	=	*Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, 1975.
DLRM	=	*Dicţionarul limbii române moderne*, Bucureşti, 1958.
Klein, *Dictionarium*	=	Samuelis Klein, *Dictionarium valachico-latinum* (1801–1805), ediţie de Gáldi László, Budapest, 1944.
Lexiconul budan	=	*Lesicon romanescu-latinescu-ungurescu.nemţescu*, Buda, 1825.

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

Micu – Şincai	=	*Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (Viena, 1780), ediția M. Zdrenghea, Cluj-Napoca, 1980.
NALR-Mold. Bucov.	=	V. Arvinte, S. Dumistrăcel, I. A. Florea, I. Nuță, A. Turculeț, *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova şi Bucovina*, Bucureşti, I–II, 1987, 1997.
NALR-Olt.	=	T. Teaha, I. Ionică, V. Rusu, *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Oltenia*, întocmit sub conducerea lui B. Cazacu, I–V, Bucureşti, 1967–1984.
Scriban	=	August Scriban, *Dicţionaru limbii româneşti*, Iaşi, 1939.
Şandru, *Moți*	=	Dumitru Şandru, Enquêtes linguistiques du laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculté des Lettres de Bucarest (Pays des Motzi), în BL, II, 1934, p. 201–237.
Şandru, *Bihor*	=	Dumitru Şandru, *Enquêtes linguistiques du laboratoire...* (Le Bihor), în BL, IV, 1936, p. 120–179.
Şandru, *Năsăud*		Dumitru Şandru, *Enquêtes linguistiques du laboratoire...* (District de Năsăud), în BL, VI, 1938, p. 173–230.
Şandru – Brînzeu, *Jina*	=	D. Şandru, F. Brînzeu, *Printre ciobanii din Jina*, Bucureşti, 1934.
Tempea, *Gramatică*	=	Radu Tempea, *Gramatică românească*, Sibii, 1797.

Un pluriel régional: le neutre en *-auă*

Attesté déjà dans les premiers textes roumains (sec. XVI–XVII) et exploité sporadiquement dans la langue de la littérature artistique, le pluriel en *-auă* représente aujourd'hui un trait morphologique important de certains parlers roumains. Une catégorie de noms neutres caractérisés par ce type de pluriel est représentée par des termes régionaux ayant une circulation restreinte; cette position marginale dans le vocabulaire du dacoroumain de la plupart des noms avec le pluriel en *-auă*, cumulée avec le fait qu'une autre catégorie de termes, appartenant à la langue commune, présentent parallèlement un autre modèle de pluriel, soutenu et consolidé par l'influence littéraire, conduit le spécialiste à un pronostique réservé en ce qui concerne l'évolution de cette particularité morphologique.

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

Anexa A

(cu hărţile din ALR II s.n. şi ALRR-Maramureş
pe care au fost înregistrate forme de plural în *-auă*)

a) ALR II s.n.

22. *ĉustotáu̯ă*
25. *fo(r)gáu̯ă*
26. *drugaláu̯ă*; *durgaláu̯ă*; *henĝeri̯áu̯ă*; *mangaláu̯ă*
27. *calhaláu̯ă*; *gaiháu̯ă* (şi *galháu̯ă*); *hagáu̯ă*
52. *ĉapǫ́u̯ă*
53. *ili̯áu̯ă*
62. *ĉegláu̯ă*; *ĉorláu̯ă*; *crestăláu̯ă* (şi *crestuláu̯ă*); *k'erestfáu̯ă*
77. *hădăráu̯ă*
82. *vîrtaláu̯ă*
83. *ĉipleáu̯ă*
108. *tuleáu̯ă*
122. *cosaláu̯ă*
125. *cosăláu̯ă*
152. *zugáu̯ă*
181. *oticáu̯ă*
235. *şei̯táu̯ă*; *şăi̯táu̯ă*; *şai̯táu̯ă*
297. *haláu̯ă*
307. *bădáu̯ă*; *hurdǫ́o*; *k'ipileáu̯ă*
308. *jîntaláu̯ă*; *bataláu̯ă*
317. *leĝeli̯áu̯ă*
318. *d̨ăcăláu̯ă*
330. *haláu̯ă*; *valáu̯ă*
343. *fedărtáu̯ă*; *fed'ertáu̯ă*; *sferdeĉáu̯ă*
346. *fed'ertáu̯ă*; *palt́áu̯ă*
347. *hamfáu̯ă*; *k'işafáu̯ă*
351. *foi̯táu̯ă*; *pendi̯eleáu̯ă*
355. *hint'áu̯ă*
408. *hat́áu̯ă*
481. *lăbd'idáu̯ă*; *li̯ebădáu̯ă*; *libd'idáu̯ă*
491. *ĉinĝeáu̯ă*, *k'indeáu̯ă*; *t'indi̯áu̯ă*
494. *l'eped'áu̯ă*
507. *şăi̯táu̯ă*; *şei̯táu̯ă*, *şitáu̯ă*
519. *tălpăláu̯ă*
540. *raşpaláu̯ă*; *raşpáu̯ă*
542. *fărăfogáu̯ă*; *forgáu̯ă*
543. *şai̯táu̯ă*
544. *raşpáu̯ă*
545. *i̯ucastáu̯ă*; *licastáu̯ă*
546. *d'işláu̯ă*; *hidegvagáu̯ă*; *vagáu̯ă*; *vişáu̯ă*
553. *şerăstáu̯ă*; *ferestáu̯ă*; *h'arastáu̯ă*; *h'erasti̯áu̯ă*; *k'erestfáu̯ă*
570. *ğîláu̯ă*; *ẑiláu̯ă*; *jiláu̯ă*
945. *ĉacáu̯ă*
946. *born'áu̯ă*
1001. *acăstáu̯ă*
1008. *valtáu̯ă*
1014. *vigrihai̯táu̯ă*
1034. *lopitáu̯ă*
1039. *canĉáu̯ă*
1041. *loĉoláu̯ă*
1043. *sk'efen'áu̯ă*
1045. *fed'áu̯ă*
1052. *razaláu̯ă*; *rezeleáu̯ă*; *rodaláu̯ă*
1053. *lopitáu̯ă*
1054. *făcăláu̯ă*
1060. *pomoĉáu̯ă*
1065. *vacaráu̯ă*
1074. *langaláu̯ă*
1075. *langaláu̯ă*
1112. *frecăláu̯ă*; *mestecáu̯ă*; *tocanáu̯ă*
1181. *labri̯áu̯ă*

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

1182. *becătáu̯ă*; *lacr̥iáu̯ă*
1183. *tricáu̯ă*
1203. *macáu̯ă*; *paltáu̯ă*
1205. *ĉucaláu̯ă*
1232. *bigaláu̯ă*; *ticlazáu̯ă*; *voşorláu̯ă*
1275. *goi̯áu̯ă*

b) ALRR-Mar.

242. *copîrşáu̯ă*
243. *t'emet'áu̯ă*
271. *čuráu̯ă*; *haláu̯ă* (şi *halǫ́u̯ă*); *valáu̯ă*
297. *haláu̯ă*
304. *fed'áu̯ă*
332. *čubălắu̯ă*
342. *bataláu̯ă*
346. *arn'áu̯ă*; *hern'áu̯ă*; *i̯ern'áu̯ă*
373. *d'apláu̯ă*
374. *şáu̯ă*
401. *calhǫ́u̯ă*; *gai̯háu̯ă*; *hagáu̯ă*
422. *cosăláu̯ă*
425. *il'áu̯ă*
520. *tocănáu̯ă*
584. *cobîrláu̯ă*
616. *l'eşăt'áu̯ă*; *leĉăt'áu̯ă*
623. *slingaláu̯ă*
634. *píu̯ă*
663. *cocîrbáu̯ă*; *cordáu̯ă*; *cuculbáu̯ă*; *cucurbáu̯ă*
676. *păráu̯ă*; *pîráu̯ă*; *şugáu̯ă*
681. *furgáu̯ă*
746. *fi̯risáu̯ă*; *ŝerestáu̯ă*; *sirisáu̯ă*
748. *fo(r)gáu̯ă*; *haramfogáu̯ă*
756. *il'áu̯ă*
758. *tălpăláu̯ă*
829. *îmblăčáu̯ă*; *hădăráu̯ă*
840. *bataláu̯ă*; *il'áu̯ă*
846. *săpăláu̯ă*
854. *prind'ilę́u̯ă*; *foi̯táu̯ă*
855. *ferd'etáu̯ă*
859. *cordaláu̯ă*; *ferd'etáu̯ă*
860. *hamfáu̯ă*
869. *răst'áu̯ă*
870. *berfę́áu̯ă*

Anexa B

(cuprinzînd toate cuvintele care fac pluralele în *-auă*, cu indicarea hărţilor din ALR II s.n. şi ALRR-Mar.[2] şi a textelor în care le-am întîlnit)

acăstáuă (ALR II s.n., h. 1001, *spînzurătoare*)
antreáuă (< fr. *entrée*)
arn'áuă (ALRR-Mar., h. 346, *covitir*)
arşáuă (< magh. *ásó* ‘sapă’)

[2] Am dat, în toate cazurile, pe lîngă numărul hărţii, şi titlul ei, spre a se înţelege mai uşor despre ce este vorba. Termenii sînt redaţi într-o transcriere fonetică aproximativă, pornind de la forma în care aceştia apar în surse.

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

bataláuă (ALRR-Mar., h. 342, *piuliță*; h. 840, *batcă*; cf. şi ALR II s.n., h. 308, *mîtcă*)
băcáuă, *bocauă* (Klein, *Dictionarium*, p. 43)
bădáuă (ALR II s.n., h. 307, *putinei*; < magh. *bödöny* 'putină mică')
băsăláuă 'traistă'
becătáuă (ALR II s.n., h. 1182, *veston*)
belfeáuă (ALRR-Mar., h. 870, *bulfeie*)
bğicáuă, *bicáuă*, *bghicauă*, *bdicauă* (Klein, *Dictionarium*, p. 43, 106)
bğiráuă, *bd'iráuă* (Klein, *Dictionarium*, p. 107)
bigaláuă (ALR II s.n., h. 1232, *fier de călcat*)
biráuă (< fr. *bureau*)
bordeáuă (< bg. *bordej*)
born'áuă (ALR II s.n., h. 946, *raniță*; < magh. *borju*, *born'u* 'viței')
borodáuă (DA, numai pe la Năsăud şi numai sg. *borodău*)
boteáuă, sg. *botei* 'turmă mai mică'
buduláuă, *bodîrláuă* 'vase mari, putini, bărbînțe'
caladáuă, *călădáuă*
calháuă, *calhọuă* (ALR II s.n., h. 27; ALRR-Mar., h. 401, *tîrnăcop*)
canapeáuă (< ngr. *kanapes*, fr. *canapé*, germ. *Kanapee*)
cancâáuă (ALR II s.n., h. 1039, *cană*; < magh. *kancsó*; DA înregistrează pluralul)
căláuă (Tempea, *Gramatică*)
cherestfáuă (ALR II s.n., h. 62, *curmezişuri la carul de cărat grîu*)
chescheniáuă (Klein, *Dictionarium*, p. 115)
chindeauă (Klein, *Dictionarium*, p. 114; ALR II s.n., h. 491, *prosop*)
chişafáuă (ALR II s.n., h. 347, *orcicuri*)
cîcăláuă, sg. *cîcălău*
clopotáuă 'cîrpător'
cobîrláuă (ALRR-Mar., h. 584, *vizuină*). Acest pl. este consemnat într-o scrisoare pe care un neposean o trimitea acasă, din Bruneck (Austria), la 1.I.1917, în următorul context: „Atunci v-am scris din Rusia, de la ştelung, am fost spart satul Lopusno şi biserica şi toate lemnele le-am băgat în pămînt, prin *cobîrlauăle* ce le-am făcut...".
cocîrbáuă (ALRR-Mar., h. 663, *curcubeu*)
combineauă, sg. *combineu* 'combinezon'
copîrşáuă (ALRR-Mar., h. 242, *sicriu*; < magh. *koporsó*)
cordaláuă (ALRR-Mar., h. 859, *lambă*)
cordáuă (ALRR-Mar., h. 663, *curcubeu*)
corláuă v. *cotîrláuă*
cosaláuă (ALR II s.n., h. 122, *fînaț*; h. 125; ALRR-Mar., h. 422, *cositurăă*; < magh. *kaszaló*)
cotîrláuă (sensul cuvîntului este acela de 'gaură în vatra cuptorului' – Năsăud, dar şi 'groapă în rîpă' şi 'coteț pentru găini')
crestăláuă, *crestuláuă* (ALR II s.n., h. 62, *curmezişuri la carul de cărat grîu*)
cuculbáuă, *cucurbáuă* (ALRR-Mar., h. 663, *curcubeu*)
cucuveáuă 'cucuvea'
cupeáuă (< fr. *coupé*)
curáuă 'curea'
câcáuă (ALR II s.n., h. 945, *cască*; < magh. *csákó* 'chipiu')
câpọuă (ALR II s.n., h. 52, *cîrlig la coasă*)
cegláuă, *şocláuă* (ALR II s.n., h. 62, *curmezişuri la carul de cărat grîu*; < magh. *csatló*)
cîngeáuă (ALR II s.n., h. 491, *prosop*; < magh. *kendö*)
čiorláuă (ALR II s.n., h. 62, *curmezişuri la carul de cărat grîu*; cf. *cegláuă*)
cîpliáuă (ALR II s.n., h. 83, *batoză*)

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

čiubăláuă (ALRR-Mar., h. 332, *fedeleş*)
čiucăláuă (ALR II s.n., h. 1205, *ciucuri*)
čiuráuă (ALRR-Mar., h. 271, *jgheab*)
čustotáuă (ALR II s.n., h. 22, *plaz*)
d'apláuă, *d'epleáuă* (ALRR-Mar., h. 373, *hăţ*; cf. Klein, *Dictionarium*, p. 124)
d'işláuă (ALR II s.n., h. 546, *dalta fierarului*)
drugaláuă, *durgaláuă* (ALR II s.n., h. 26, *tăvălug*)
dudáuă, sg. *dudău*
făcăláuă (ALR II s.n., h. 1054, *tăvălug*)
făgădáuă. Forma apare într-o scrisoare a unui soldat (16.I.1917): „... să văd pe multe sfinte cu sfinţi cumătri de după cap, prin toate ungerile şi la toate făgădauăle.”
fărăfogáuă (ALR II s.n., h. 542, *cleşte*)
fed'áuă (ALR II s.n., h. 1045, *capac la cratiţă*; Klein, *Dictionarium*, p. 127; ALRR-Mar., h. 304)
fercăláuă (Tempea, *Gramatică*)
fed'ărtáuă (ALR II s.n., h. 343, *vîrtej la căruţă*; h. 346)
ferd'etáuă (ALR II s.n., h. 343, *vîrtej la căruţă*; ALRR-Mar., h. 855, *vîrtej*; h. 859, *lambă*; < magh. *fergetyö*)
feredeáuă ‘baie’
ferestáuă, *firisáuă* (ALR II s.n., h. 553; ALR-Mar., h. 746, *ferestrău*; < magh. *füreszö*)
feteáuă ‘plită’
flaneáuă ‘flanea’
fogáuă, *forgáuă* (ALR II s.n., h. 25, *inele la cîrceia de fier*; h. 542, *cleşte*; ALRR-Mar., h. 748, *cleşte de scos cuie*)
foitáuă (ALR II s.n., h. 351, *străgălie*; ALRR-Mar., h. 854, *prîsnel*)
foltáuă ‘scoarţă de brad cu care se acoperă coliba de la stînă’
frecăláuă (ALR II s.n., h. 1112, *făcăleţ*)
furduláuă ‘parte din hotarul unei comune care, de la an la an, e folosită pentru agricultură, pentru cosit sau pentru imaş’
furgáuă (ALRR-Mar., h. 681, *gură de apă*)
furoáuă, sg. *furou*
gaiháuă, *galháuă* (ALR II s.n., h. 27; ALRR-Mar., h. 401, *tîrnăcop*)
geamantáuă, sg. *geamantan*
ghebărláuă, semnalat numai de D. Şandru, în *Drăguş*, cu înţelesul de ‘mîini mari, necioplite’
ĝiláuă, *ziláuă* (ALR II s.n., h. 570, *gealău de tras doage*; < magh. *gyaló*)
goiáuă (ALR II s.n., h. 1275, *bilă, la jocul de popice*)
hagáuă (ALR II s.n., h. 27; ALRR-Mar., h. 401, *tîrnăcop*)
haláuă (ALR II s.n., h. 330; ALRR-Mar., h. 297, *troacă pentru porci*; h. 271, *jgheab*; < magh. *háló*)
hamfáuă (ALR II s.n., h. 347; ALRR-Mar., h. 860, *orcicuri*)
haramfo(r)gáuă (ALRR-Mar., h. 748, *cleşte de scos cuie*)
harampáuă ‘cleşte de scos cuie’
h'arastáuă (ALR II s.n., h. 553, *ferestrău*)
haţáuă (ALR II s.n., h. 408, *cărare*)
hădăráuă (ALR II s.n., h. 77, *hădărag, la îmblăciu*; ALRR-Mar., h. 829; < magh. *hadaró*)
hărşáuă (Tempea, *Gramatică*) v. *arşáuă*
hengeriáuă (ALR II s.n., h. 26, *tăvălug*)
h'erestiáuă, *h'erestráuă* (ALR II s.n., h. 553, *ferestrău*; Tempea, *Gramatică*)
hern'áuă (ALRR-Mar., h. 346, *coviltir*)
hidegvagáuă (ALR II s.n., h. 546, *dalta fierarului*)
hint'áuă (ALR II s.n., h. 355, *trăsură*; < magh. *hintó*)

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

hîrbáuă (de la *hîrb*)
hîrdáuă (Şandru–Brînzeu, *Jina*, p. 11; < magh. *hordó*)
hurdóo (ALR II s.n., h. 307, *putinei*; Klein, *Dictionarium*, p. 91)
hurduzáuă 'funie, odgon' (< magh. *hordozó*)
iern'áuă (ALRR-Mar., h. 346, *coviltir*)
il'áuă (ALRR-Mar., h. 425, 756, *niocovală*; cf. h. 840, *butucul nicovalei* (de bătut coasa); ALR II s.n., h. 53; < magh. *ülö*)
istaláuă (Eminescu, VI, p. 310; < magh. *istáló*)
iucastáuă (ALR II s.n., h. 545, *priboi*)
îmblăcáuă (ALRR-Mar., h. 829, *hădărag*)
jarnáuă, *jirláuă* (DA, 'pîrîu făcut în scopul de a scurge apa', Năsăud)
jaşcáuă ('pungă pentru tutun'; < magh. *zsacskó*)
jebchendeáuă (Klein, *Dictionarium*, p. 114)
jersáuă (< fr. *jersey*)
jiláuă (ALR II s.n., h. 570, *gealău de tras doage*)
jîntaláuă (ALR II s.n., h. 308, 416, *mîtcă*)
jujáuă 'băţ legat la gîtul cîinelui ca să nu poată escalada gardurile şi să intre în culturile de porumb sau de legume'
k'ipileáuă (ALR II s.n., h. 307, *putinei*)
labriáuă (ALR II s.n., h. 1181, *vestă*)
lacriáuă (ALR II s.n., h. 1182, *veston*)
lanceáuă (sens neidentificat)
langaláuă (ALR II s.n., h. 1075, *lipie*; cf. h. 1074, *scoverzi*; < magh. *lángaló*)
lăbd'iáuă, *liebădáuă*, *libdidáuă* (ALR II s.n., h. 481, *iepe, la războ*i)
legeliáuă (ALR II s.n., h. 317, *păşune*; < magh. *legeló*)
leped'áuă (ALR II s.n., h. 494, *ţol pe care se bate porumbul sau fasolea; cearşaf ţărănesc*)
l'eşăt'áuă, *leĉătáuă* (ALRR-Mar., h. 616, *crîsnic*)
licastáuă (ALR II s.n., h. 545, *priboi*)
liceáuă (< fr. *lycée*, lat. *lyceum*)
linoleauă (< fr. *linoléum*)
loĉoláuă (ALR II s.n., h. 1041, *stropitoare*)
logáuă 'orcicuri' (Căianul Mic, Bistriţa-Năsăud)
lompáuă (din *lómpă*, *lompău*)
lopitáuă (ALR II s.n., h. 1034, *tocător*; h. 1035, *cîrpător*)
macaráuă (DLR)
macáuă, *măcáuă* (ALR II s.n., h. 1203, *baston*; < magh. *makó*)
maiáuă (< fr. *maillot*)
mangaláuă (ALR II s.n., h. 26, *tăvălug*; < magh. *mángaló*)
mestecáuă (ALR II s.n., h. 1112, *făcăleţ*)
minereáuă (< fr. *minerai*)
mn'inuneáuă 'cucuvele'
năcláuă, sg. *năclău*
năcrăvăláuă (Tempea, *Gramatică*; < magh. *nyakravaló*)
opĉincáuă (din *opĉincă*)
oticáuă (ALR II s.n., h. 181, *măsură cu care se ia vama la moară, otic* + *-ău*)
oáuă (lat. *ovum*)
paltáuă (ALR II s.n., h. 1203, *baston*; cf. h. 346, *lambă*; < magh. *pálca*)
parapleáuă (DLR; < magh. *paraplé*; fr. *parapluie* nu are ce căuta aici)
păpuşáuă 'mătasea porumbului, păpuşoiului'
păráuă (ALRR-Mar., h. 676; cf. alb. *përrua*, rom. *rîu*)
păretáuă (lat. *parietarius* sau *părete* + *-ar*)

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

pîşaláuă, sg. *pîşalău*
peendaláuă (ALR II s.n., h. 351, *străgălie*)
perdeáuă (< tc. *perde*)
píuă (ALRR-Mar., h. 634)
pîráuă v. *păráuă*
platáuă, *platóuă* (< fr. *plateau*)
pomoĉáuă (ALR II s.n., h. 1060, *pămătuf*; < magh. *pomacs*)
prind'il'eáuă (ALRR-Mar., h. 854, *prîsnel*)
raşpaláuă (ALR II s.n., h. 540, *raşpă*; < magh. *ráspaló*)
raşpáuă (ALR II s.n., h. 540, *raşpă*; cf. h. 544, *pila fierarului*; < magh. *ráspó*, germ. *Raspiel*, *Raspel*)
razaláuă, *răzăláuă*, *rezeleáuă* (ALR II s.n., h. 1052, *răzătoare pentru hrean*; < magh. *reszelö*)
răcăstáuă (ALR II s.n., h. 152, *stăvilar sterp*, numai sg. *rechesteu*; < magh. *rekestö*)
răst'áuă (ALRR-Mar., h. 869, *resteu*)
recameáuă (alături de *recamele*)
reşo̯uă (< fr. *réchaud*)
rodaláuă (ALR II s.n., h. 1052, *răzătoare pentru hrean*)
sanceáuă (Scriban explică cuvîntul prin ‘săniuță de cărat buşteni’; la Năsăud, sensul lui este şi de sanie scurtă, cu un singur oplean, care serveşte, într-adevăr, la „trasul” buştenilor din pădure, dar şi de sanie mai mică, „înfundată”, pe care oamenii o folosesc la drumurile mai lungi dintr-o localitate în alta).
sapaláuă, *săpăláuă* (ALRR-Mar., h. 846, *otic*)
săcăteáuă, sg. *săcătău* (numai la Şandru – Brînzeu, *Jina*, p. 345)
serest'áuă, *sirisáuă* (ALR II s.n., h. 553; ALRR-Mar., h. 746, *ferestrău*)
sferdeĉáuă, *sferĝet'áuă* (ALR II s.n., h. 343, *vîrtej la căruță*)
sk'efen'áuă (ALR II s.n., h. 1034, *strachină de lemn*)
slingaláuă (ALRR-Mar., h. 623, *dantelă*; < germ. *Schlingerei*)
sticláuă (de la *sticlă*)
stilo̯uă (< fr. *stylo*). Varianta *stiláuă*, înregistrată de Magdalena Vulpe în preajma oraşului Giurgiu nu poate fi decît ardelenism transplantat acolo. În nici un caz nu poate fi vorba de altă arie de răspîndire a fenomenului, pe lîngă cea din nord-vestul Carpaților.
şerăstáuă (ALR II s.n., h. 553, *ferestrău*)
şurgáuă, *ciurgáuă* < magh. *csurgó*, *csorgó*
şaitáuă, *şatáuă*, *şăitáuă*, *şitáuă*, *şîitáuă*, *şutáuă* (ALR II s.n., h. 235, *teasc de stors strugurii*; h. 507, *teasc de ulei*; h. 543, *minghinea*; < magh. *sajtó*)
şarampáuă ‘şanțuri în teren’; ‘pliuri la traistă şi la zadie’ (< magh. *sorompó*)
şarlampáuă ‘denivelări pe drumuri de care, pe deal’
şáuă (ALRR-Mar., h. 374, *şa*; DLR, XI, 1, p. 3: *şeauă*)
şărpen'áuă ‘frînghie’
şerpenáuă ‘cratiță de tuci; ceaun’ (DLR)
şîrláuă, *şurláuă*
ştiláuă ‘picioare lungi’
şugáuă (ALRR-Mar., h. 776, *pîrîu*; < magh. *súgó*, *sugó*)
tabláuă (< fr. *tableau*)
talpáuă, sg. *talpău*
tango̯uă (< fr. *tango*, sp. *tango*)
tălpăláuă (ALR II s.n., h. 519, *calapodul pantofarului*; *talpă* + *-ălău*). La Nepos, cuvîntul are sensul de ‘sandale de lemn de mers pe gheață’.
tămbăláuă, sg. *tămbălău*
t'emet'áuă (ALRR-Mar., h. 243, *cimitir*; < magh. *temetö*)

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

ticlazáuă (ALR II s.n., h. 1232, *fier de călcat*; < magh. *téglázó*)
t'indiáuă (ALR II s.n., h. 491, *prosop*; v. *cînĝeáuă*)
tocănáuă, *tocanáuă* (ALR II s.n., h. 1112, *făcăleț*; ALRR-Mar., h. 540; *tocană* + *-ău*)
tortáuă (pl. lui *tort*, de fapt, al lui *tortă*, cum se spunea şi se mai spune pe alocuri prin Transilvania)
tricáuă (ALR II s.n., h. 1183, *flanelă*; < fr. *tricot*)
tuliáuă (ALR II s.n., h. 108, *ştiulete*; cf. src. *tulaj*; cf. Tempea, *Gramatică*)
țîngăláuă 'clopoțel' (sg. *țingălău*)
țîrcăláuă (Tempea, *Gramatică*)
vacaráuă (ALR II s.n., h. 1065, *răsunoi*)
vagáuă (ALR II s.n., h. 546, *dalta fierarului*)
valáuă (ALR II s.n., h. 330, *troacă pentru porci*; ALRR-Mar.l, h. 271, *jgheab*; cf. h. 297)
valtáuă (ALR II s.n., h. 1008, *poliță*, *cambiu*)
veceáuă, sg. *veceu*
vigrihaitáuă (ALR II s.n., h. 1014, *portărel*)
vişáuă (ALR II s.n., h. 546, *dalta fierarului*; cf. Klein, *Dictionarium*, p. 170)
vîrtaláuă (ALR II s.n., h. 82, *vînturătoare*)
voşorláuă (ALR II s.n., h. 1232, *fier de călcat*)
zăcăláuă (ALR II s.n., h. 318, *staniştea vitelor*)
zugáuă (ALR II s.n., h. 152, *stăvilar sterp*). La Nepos, sensul cuvîntului este cel de 'adîncitură în teren'
zurgaláuă, sg. *zurgălău*

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)

BDD-A742 © 2007 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:53:45 UTC)